

TRATAMENTUL FAVORABIL DE CARE BENEFICIAZĂ SUBIECTUL INFRAȚIUNILOR LEGATE DE TRAFICUL DE DROGURI

THE FAVORABLE TREATMENT ENJOYED BY THE SUBJECT OF CRIMES RELATED TO DRUG TRAFFICKING

CZU: 343.57:343.386

<https://doi.org/10.59295/spd2024j.04>

Ludmila DUMNEANU,
ORCID: 0000-0002-0195-8267
e-mail: bpap.lspinu@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The clemency treatment, from which the active subject of drug-related offenses benefits, involves different forms. One of these forms is represented by the exoneration clause of liability, established by paragraph (5) of Article 217 of the Criminal Code of the Republic of Moldova (CP RM). The voluntary surrender of drugs, ethnobotanicals, or their analogs cannot be considered as the lifting of these substances at the detention of the person, as well as during the criminal investigation actions for their detection and removal. Romanian legislation does not contain a similar provision. Moreover, the institution of release from criminal liability is also unknown to Romanian law.*

Given this, and the shortcomings of the provision from paragraph (5) of Article 217 CP RM, we propose to complete Article 217¹ CP RM with paragraph (5) which would have the following content:

„The person who has committed any of the offenses provided for in 217¹ is released from criminal liability if they have actively contributed either to the discovery or counteraction of the respective offense, as the case may be, by self-reporting, voluntary surrender of the prohibited psychoactive substances, indication of the source of procurement of these substances, or to the denunciation of the persons who have committed the respective offense or have contributed to its commission, or to the indication of the monetary means, goods, or incomes resulted from the respective offense. The voluntary surrender of the prohibited psychoactive substances cannot be considered as the lifting of these substances at the detention of the person, as well as during the criminal investigation actions for their detection and removal.”

Keywords: *exoneration clause, release from criminal liability, active subject, drug trafficking, favorable treatment.*

Cuvinte-cheie: *clauză de exonerare, liberare de răspundere penală, subiect activ, trafic de droguri, tratament favorabil.*

INTRODUCERE

Deosebim două categorii de subiecți ai infracțiunii. Subiectul activ săvârșește infracțiunea, pe când subiectul pasiv este cel asupra căruia se comite infracțiune.

Din perspectiva art. 21 CP RM, subiect activ al infracțiunilor prevăzute la art. 217¹, 217⁴ și 217⁶ CP RM este, în primul rând, persoana fizică responsabilă în sensul art. 22

CP RM. Conform acestui articol, „[r]esponsabilitatea este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile”. Vârsta minimă de răspundere penală a subiectului activ al infracțiunilor prevăzute la art. 217¹, 217⁴ și 217⁶ CP RM variază: 14 ani (lit. a), b), c)-f) alin. (3) și lit. b) și d) alin. (4) art. 217¹, art. 217⁴, alin. (2) art. 217⁶ CP RM); 16 ani (alin. (1) și (2) art. 217¹, alin. (1) art. 217⁶ CP RM); 18 ani (lit. b¹) alin. (3) art. 217¹ CP RM).

În cazul subiectului activ al infracțiunilor legate de traficul de droguri / circulația de droguri, care sunt prevăzute de legislația română, la persoana fizică se referă următoarele prevederi ale art. 113 CPR din 2009: „Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ” (alin. (2)); „Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii” (alin. (3)).

Scopurile prezentei cercetări științifice constau în: stabilirea tratamentului de clemență de care beneficiază subiectul infracțiunilor legate de traficul de droguri, prevăzute de legislația penală a Republicii Moldova și de cea a României; soluționarea problemelor care apar la aplicarea normelor din legislația penală a Republicii Moldova și cea a României în acest context; contribuirea la eficientizarea practicii de aplicare a normelor normelor din legislația penală a Republicii Moldova și cea a României pe acest segment.

MATERIALE ȘI METODE

Întru realizarea scopului propus au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică etc. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei penale, a legislației penale (a Codului penal al Republicii Moldova din 18.04.2002 [1] (în continuare – CP RM), a Codului penal al României din 17.07.2009 [2] (în continuare – CPR din 2009), a unor prevederi ale Legii României nr. 143 din 26.07.2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri [3] (în continuare – Legii României nr. 143/2000), a unor prevederi ale Legii României nr. 194/2011) și a legislației extrapenale (a Legii Republicii Moldova nr. 382 din 06.05.1999 cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor [4] (în continuare – Legii nr. 382/1999), a Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora [5] (în continuare – Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 79/2006), a Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1088 din 05.10.2004 cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor stupefiante, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului [6] (în continuare – Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004), a Legii României nr. 339 din 29.11.2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope [7] (în continuare – Legii României nr. 339/2005) etc.) în domeniul vizat, cât și a reglementărilor internaționale în materie, precum și a jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova și a Curții Constituționale a României. În calitate de punct de reper ne-a servit legislația

penală a Republicii Moldova și cea a României, dar și legislația penală a altor state ce vizează infracțiunile legate de traficul de droguri.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Tratamentul de clemență, de care beneficiază subiectul activ al infracțiunilor legate de traficul de droguri, presupune forme diferite. Una dintre aceste forme este reprezentată de clauză de exonerare de răspundere, stabilită de alin. (5) art. 217 CP RM. Conform acestei norme, „[p]ersoana care a săvârșit acțiunile prevăzute la art. 217 sau 217¹ este liberată de răspundere penală dacă a contribuit activ la descoperirea sau contracararea infracțiunii ce ține de circulația ilegală a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, după caz, prin autodenunțare, predare benevolă a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, indicare a sursei de procurare a acestor substanțe, la divulgarea persoanelor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, la indicarea mijloacelor bănești, a bunurilor sau a veniturilor rezultate din infracțiune. Nu poate fi considerată predare benevolă a drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora ridicarea acestora la reținerea persoanei, precum și la efectuarea acțiunilor de urmărire penală pentru depistarea și ridicarea lor”. Legislația României nu conține o prevedere asemănătoare. De altfel, nici instituția liberării de răspunderea penală nu este cunoscută legislației române.

Clauze asemănătoare cu cea prevăzută de alin. (5) art. 217 CP RM există în legile penale ale altor state. De exemplu, în nota 1 art. 228 din Codul penal al Federației Ruse se prevede: „Persoana, care a comis infracțiunea prevăzută de acest articol, care a predat benevol fie mijloace narcotice, substanțe psihotrope sau analogi ai acestora, fie plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, fie părți de plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, și care a contribuit activ la descoperirea sau contracararea infracțiunilor legate fie de circulația ilegală a acestor mijloace, substanțe sau analogi ai acestora, fie de procurarea, păstrarea sau transportarea ilegală de plante sau de părți de plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, la denunțarea persoanelor care le-au comis, la descoperirea bunurilor obținute pe căi infracționale, va fi liberată de răspunderea penală pentru această infracțiune. Nu poate fi considerată benevolă nici predarea mijloacelor narcotice, a substanțelor psihotrope sau a analogilor acestora, a plantelor care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope ori a părților de plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, nici ridicarea acestor mijloace, substanțe sau analogi ai acestora, plante sau părți de plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, în timpul reținerii unei persoane și în timpul efectuării acțiunilor de urmărire penală privind identificarea și ridicarea mijloacelor narcotice, a substanțelor psihotrope sau a analogilor acestora, a plantelor care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope ori a părților de plante care conțin mijloace narcotice sau substanțe psihotrope” [8]. Alin. 4 art. 307 din Codul penal al Ucrainei stabilește: „Persoana, care a predat benevol mijloace narcotice, substanțe psihotrope sau analogi ai acestora și a indicat sursa de procurare a lor ori a contribuit la descoperirea infracțiunilor legate de traficul ilicit, este liberată de răspunderea penală pentru producerea, fabricarea,

procurarea, păstrarea, transportarea sau expedierea ilegală a acestora” [9]. În Codul penal al Georgiei [10], în nota 1 la art. 260, se prevede: „Persoanele, care predau benevol droguri, analogi ai acestora, precursori, noi substanțe psihoactive, substanțe psihotrope, analogi ai acestora sau substanțe potențiale, sunt liberate de răspunderea penală pentru infracțiunile prevăzute în prezentul capitol, cu excepția cazului în care fapta comisă conține componența unei alte infracțiuni”. De asemenea, nota 2 la art. 260 din Codul penal al Georgiei stabilește: „În sensul prezentului capitol, predare benevolă constituie numai o astfel de acțiune când o persoană, înainte de începerea urmăririi penale, anunță în scris sau prin orice mijloc tehnic de comunicare cu privire la intenția de a preda droguri, analogi ai acestora, precursori, noi substanțe psihoactive, substanțe psihotrope, analogi ai acestora sau substanțe potențiale, precum și contribuie activ la confiscarea acestora”. Nu în ultimul rând, secț. 254 din Codul penal al Republicii Letonia prevede: „Persoana care a predat în mod voluntar substanțe narcotice sau psihotrope sau a furnizat în mod voluntar informații cu privire la achiziționarea, depozitarea, transportul sau expedierea acestora este exonerată de răspunderea penală pentru achiziționarea, depozitarea, transportul sau expedierea unor astfel de substanțe” [11].

O altă formă de tratament de clemență de care beneficiază subiectul activ al infracțiunilor, legate de traficul de droguri / circulația de droguri, o reprezintă clauza de impunitate din art. 14 din Legea României nr. 143/2000: „Nu se pedepsește persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-9 și care, mai înainte de a fi începută urmărirea penală, denunță autorităților participarea sa la comiterea infracțiunii, contribuind astfel la identificarea și tragerea la răspundere penală a autorului sau a celorlalți participanți”. CP RM nu conține o dispoziție asemănătoare. Așa cum s-a putut vedea *supra*, divulgarea identității persoanelor, care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, constituie nu temei de liberare de pedeapsă, ci temei de liberare de răspundere penală, în baza alin. (5) art. 217 CP RM.

C. Nicolae afirmă: „Din textul art. 14 al Legii nr. 143/2000, modificată prin Legea nr. 522/2004, se desprind condițiile de aplicare a cauzei de nepedepsire, și anume: a) să aibă loc o denunțare; b) denunțul să fie făcut înainte de a se începe urmărirea penală; c) denunțul să privească participarea la o asociație sau înțelegere în vederea comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute de art. 2-9 din Legea nr. 143/2000; d) prin denunțul făcut să se permită identificarea și tragerea la răspundere a celorlalți participanți. Toate aceste condiții trebuie să fie îndeplinite cumulativ, în caz contrar, nu este aplicabilă cauza de nepedepsire prevăzută de art. 14 din Legea nr. 143/2000” [12, p. 215-225]. Consemnăm că, în conformitate cu alin. (1) art. 290 din Codul de procedură penală al României din 01.07.2010 [13], „[d]enunțul este încunoștințarea făcută de către o persoană fizică sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni”. Potrivit alin. (2) din același articol, „[d]enunțul se poate face numai personal, dispozițiile art. 289 alin. (2), (4)-(6) și (8)-(10) aplicându-se în mod corespunzător”.

Dispoziții mai mult sau mai puțin similare cu cea din art. 14 al Legii României nr. 143/2000 pot fi identificate în legile penale ale altor state. De exemplu, art. 222-43-1

din Codul penal al Republicii Franceze stabilește: „Orice persoană care a încercat să comită infracțiunile prevăzute în prezenta secțiune este scutită de pedeapsă dacă, avertizând autoritatea administrativă sau judiciară, a permis evitarea comiterii infracțiunii și identificarea, după caz, a celorlalți autori sau complici” [14]. În corespundere cu alin. (4) art. 354c din Codul penal al Republicii Bulgaria, „[n]u se pedepsește participantul la un grup infracțional organizat care a comunicat de bunăvoie autorităților toate faptele și circumstanțele pe care le cunoaște despre activitatea grupului infracțional” [15]. Potrivit alin. (10) art. 190 din Codul penal al Republicii Croația, „[i]nstanța îl poate scuti de pedeapsă pe făptuitorul infracțiunii de la alineatele 1, 2, 3, 4, 5 și 7 care a contribuit în mod voluntar și esențial la descoperirea faptei din acest articol” [16]. Secț. 7 din Capitolul 50 al Codului penal al Republicii Finlanda prevede: „În completarea dispozițiilor Legii procedurii penale și a altor dispoziții din acest Cod, se poate renunța la acuzațiile sau pedepsele pentru utilizarea substanțelor narcotice sau pentru alte infracțiuni conexe utilizării de substanțe narcotice, dacă fapta, analizată în întregul său, este considerată de mică importanță în raport cu tipul și cantitatea substanței, contextul în care a fost utilizată și alte circumstanțe. Se poate renunța la acuzații și pedeapsă și dacă suspectul sau făptuitorul a căutat tratament aprobat de Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății” [17].

Următoarea formă de tratament de clemență de care beneficiază subiectul activ al infracțiunilor, legate de traficul de droguri / circulația de droguri, este reprezentată de clauza de atenuare a tratamentului penal, stabilită în art. 15 din Legea României nr. 143/2000: „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-9, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”. CP RM nu conține o dispoziție asemănătoare.

C. Nicolae menționează: „Condițiile de aplicare a cauzei de nepedepsire sunt cumulative și se desprind din textul art. 15 al Legii nr. 143/2000, modificată prin Legea nr. 522/2004. Acestea sunt: a) să aibă loc o denunțare; b) denunțul să fie făcut în timpul urmăririi penale; c) denunțătorul să fi comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-9 din Legea nr. 143/2000, modificată prin Legea nr. 522/2004; d) prin denunțul făcut să se permită identificarea și tragerea la răspundere a celorlalți făptuitori” [18, p. 215-225]. Din textul art. 15 al Legii României nr. 143/2000 se mai desprinde implicit o condiție: denunțul să privească participarea altor persoane decât făptuitorul la comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute de art. 2-9 din Legea României nr. 143/2000. În contrast, în sensul art. 14 din Legea României nr. 143/2000, denunțul privește participarea făptuitorului însuși la o asociație sau înțelegere în vederea comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute de art. 2-9 din Legea României nr. 143/2000. Mai observăm că, sub aspect temporal, clauza de atenuare a tratamentului penal, stabilită în art. 15 din Legea României nr. 143/2000, se deosebește de clauza de impunitate din art. 14 din Legea României nr. 143/2000. În conformitate cu art. 14 al Legii României nr. 143/2000, denunțul trebuie să fie făcut înainte de a se începe urmărirea penală. Potrivit art. 15 al Legii României nr. 143/2000, denunțul trebuie să fie făcut în timpul urmăririi penale.

CONCLUZII

Remarcăm trei ipoteze în care devine aplicabilă dispoziția de la alin. (5) art. 217 CP RM. Astfel, făptuitorul trebuie să contribuie activ la: 1) descoperirea sau contracararea infracțiunii ce ține de circulația ilegală a drogurilor, a etnobotanicelor sau a analogilor acestora, după caz, prin autodenunțare, predare benevolă a drogurilor, a etnobotanicelor sau a analogilor acestora, indicare a sursei de procurare a acestor substanțe; 2) divulgarea identității persoanelor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii; 3) indicarea mijloacelor bănești, a bunurilor sau a veniturilor rezultate din infracțiune. Suntem de acord cu afirmația lui S. Brînza, V. Stati și I. Hadîrcă, conform căreia cele trei ipoteze au un caracter alternativ[19, p. 1128], [20, p. 234]. Odată ce legiuitorul nu a fost suficient de clar, interpretăm formularea de la alin. (5) art. 217 CP RM în favoarea subiectului activ al infracțiunii: pentru a beneficia de clauza de exonerare de răspundere, stabilită de această normă, este suficientă oricare dintre cele trei ipoteze sus-menționate. Cu această ocazie, remarcăm maniera asemănătoare de folosire a virgulei cu conotație disjunctivă în alte norme penale (de exemplu: „afișe, pliante, cărți poștale, calendare, caiete, ilustrate, pixuri, brichete, cutii de chibrituri, insigne, ecusoane, CD-uri, DVD-uri, suporturi de stocare USB, fanioane, steaguri, cărți, pungi, tricouri, chipiuri, eșarfe, fulare” (alin. (1) art. 181¹ CP RM); „cerșetorie, jocuri de noroc, desfrâu” (alin. (1) art. 208 CP RM); „drapel, stemă, imn” (alin. (1) art. 347 CP RM), etc.

Infra vom recomanda abrogarea art. 217 CP RM. Având în vedere aceasta, dar și neajunsurile de care suferă dispoziția de la alin. (5) art. 217 CP RM, propunem completarea art. 217¹ CP RM cu alineatul (5) care ar urma să aibă următorul conținut:

„Persoana care a săvârșit oricare dintre infracțiunile prevăzute la 217¹ este liberată de răspundere penală dacă a contribuit activ fie la descoperirea sau contracararea infracțiunii respective, după caz, prin autodenunțare, predare benevolă a substanțelor psihoactive interzise, indicare a sursei de procurare a acestor substanțe, fie la denunțarea persoanelor care au săvârșit infracțiunea respectivă sau au contribuit la săvârșirea acesteia, fie la indicarea mijloacelor bănești, a bunurilor sau a veniturilor rezultate din infracțiunea respectivă. Nu poate fi considerată predare benevolă a substanțelor psihoactive interzise ridicarea acestora la reținerea persoanei, precum și la efectuarea acțiunilor de urmărire penală pentru depistarea și ridicarea lor”.

REFERINȚE

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129.
2. Codul penal al României din 17.07.2009. În: Monitorul Oficial al României, 2009, nr. 510.
3. Legea României nr. 143 din 26.07.2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. În: Monitorul Oficial al României, 2000, nr. 362.

4. Legea Republicii Moldova nr. 382 din 06.05.1999 cu privire la circulația substanțelor narcotice și psihotrope și a precursorilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 73-77.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 16-19.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1088 din 05.10.2004 cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor stupefiante, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 186-188.
7. Legea României nr. 339 din 29.11.2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope. În: Monitorul Oficial al României, 2005, nr. 1095.
8. УГОЛОВНЫЙ кодекс Российской Федерации. În: pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891
9. Кримінальний кодекс України. În: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. CriminalCodeofGeorgia. În: matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf
11. Codul penal al Republicii Letonia / coord.: T. Toader. În: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html>
12. Nicolae C. Cauze de nepedepsire sau reducere a pedepsei în cazul traficului de droguri. În: Jurnalul de Studii Juridice, 2009, nr. 3-4. ISSN 1841- 6195.
13. Codul de procedură penală al României din 01.07.2010. În: Monitorul Oficial al României, 2010, nr. 486.
14. Codul penal al Republicii Franceze / coord.: T. Toader. În: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html
15. Codul penal al Republicii Bulgaria / coord.: T. Toader. În: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html
16. Codul penal al Republicii Croația / coord.: T. Toader. În: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html
17. Codul penal al Republicii Finlanda / coord.: T. Toader. În: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html
18. Nicolae C. Cauze de nepedepsire sau reducere a pedepsei în cazul traficului de droguri. În: Jurnalul de Studii Juridice, 2009, nr. 3-4. ISSN 1841- 6195.
19. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
20. Hadîrcă I. Răspunderea pentru infracțiunile săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora. Chișinău: CEP USM, 2008. 281 p. ISBN 978-9975-70-718-3.